

Renaixença i particularisme català durant el sexenni 1868-1873

per *Maria Josepa Vilaclara*

En el desvetllament del particularisme català hi incideixen molts i variats fenòmens que es produeixen i que tenen vida dins de la societat catalana.

La realitat diferencial catalana es troba íntimament lligada al conjunt de la societat en què està emmarcada, i hi influeixen els canvis econòmics, però també els fenòmens de tipus cultural, com és el cas del moviment de la Renaixença.

Durant els anys de la Revolució de Setembre, la premsa catalana dóna abundants mostres de particularisme. Els hem agrupat en els següents apartats *a)* caràcter català, *b)* música, *c)* relacions amb Castella, *d)* nació, socialisme, pàtria, *e)* dret, *f)* llengua i literatura, i *g)* història.

a) Caràcter català

El setmanari popular «La Barretina» publicà durant els mesos de juny, juliol i agost de 1868, l'obra de Joan Cortada, *Cataluña y los catalanes*, publicada el 1860 i apareguda inicialment a les pàgines d'«El Telègrafo» l'any 1859.

El títol dels articles és *Catalunya y los catalans. Què som los catalans?* Consta de tres parts, que tracten, respectivament, de què és Catalunya, qui són els catalans i quin és el paper d'aquests dins l'estat espanyol. Segons Cortada, Catalunya té una geografia abrupta i esquerra, difícil per a les comunicacions, però el caràcter català sap com dominar la natura i convertir en terres de treball fins i tot les zones més muntanyenques; així ha aconseguit riquesa i prosperitat econòmica gràcies al desenvolupament del comerç i de la indústria: «En lo territori més erm e ingrát que puga imaginarse, l'agricultor català neteja la terra de pedras y mala herba, obra un pou, posa una sínia y al cap d'un any l'ensenya transformat en un verdader jardí; y a la sombra dels fruiteràs menja tranquilament las llegums y la hortalisa que ha arrencat a aquesta terra que volgué espantar-lo ab l'aspecte sech y trist que pocs mesos avans presentava.»¹

A la segona part, la més extensa, explica i defensa la manera d'ésser dels catalans. El caràcter català, segons Joan Cortada, porta inherent un fort esperit i una notable necessitat d'independència: «(...) També en això hi entra per molt lo nostra caràcter independent que'ns porta a no olvidar may la

1. «La Barretina», any 1, núm 23 (20-v-1868).

idea de bastarnos a nosaltres mateixos la subsistència y tot lo precís per viurer, sense trampas, sense deutes, sense obligacions a las que tenim gran aver-sió.»²

És un tret peculiar del caràcter català la tendència a fer estalvis, a ésser econòmic; això, juntament amb l'esperit independent, és la base de la prosperitat econòmica catalana. Prosperitat i independència es presenten íntimament lligades. Si tenim prosperitat podem ésser independents, sense haver d'estar a disposició de ningú.

La tercera part, dedicada a la Catalunya posterior a la Guerra de Successió, no arribà a veure la llum a les pàgines de «La Barretina», ja que la seva publicació fou prohibida el 29 d'agost de 1868.

Un cop destronada Isabel II, «Lo Cop» expressa la voluntat i l'orgull d'ésser catalans: «Com a fills de la nostra heroica Catalunya, ja may oblidarem sos interesos y'ls defensarem ab veu que arribi a las portas del cel; que massa temps que fa que'ns mosseguem la llengua, y'm sembla a mi que bé podem rescabarnos després d'un segle i mig de penitència. Serem catalans y catalans de cor. No oblidarem ja may que com a tals som espanyols; mes de certa manera (...)»³

b) *Música*

La revista «La Renaxensa», el febrer de 1871, publica uns articles, signats per Modest Vidal, que parlen de l'existència d'una música popular catalana que cal recollir i potenciar: tot aquest patrimoni de tipus folklòric és el que diferencia unes zones, unes províncies, fins i tot unes nacions, de les altres. Forma part de la més íntima essència i expressió d'un poble. Potenciant la música catalana defensem la pàtria amb el llenguatge universal, i podem donar a conèixer el nostre poble amb la seva pròpia personalitat i equiparar-lo a d'altres nacions europees com França o Alemanya. No es pot menysprear mai la pròpia tradició, en aquest cas musical; cal utilitzar-la com a font d'inspiració per a noves composicions. «(...) Dem a coneixe a tot lo món musical, que en Espanya hi ha una Catalunya y que a Catalunya aixís com se parla, també's canta en català. Donem una prova més de que estimem a nostra mare pàtria, y aixís com ja conta avuy ab una escola literària, procurem també ab los elements que ella'ns dóna de si, ferhi una escola musical.»⁴

c) *Relacions amb Castella*

En aquells anys reffloreix una tensió entre Castella i Catalunya. Es recorda l'entrada de Felip V a Barcelona i la construcció de la ciutadella, símbol d'opressió i submissió.

2. «La Barretina», any I, núm. 31 (25-VII-1868).

3. «Com a catalans cantarem las absoltas a la casa de Borbón: com a catalans trencarem las cadenas ab que'ns agarrotà y las tirarem per les inflades galtes de l'última butiflora; y per fi, com a catalans enganxarem la llengua catalana, tallada per l'envejós punyal de la que un jorn se coronà comptesa de Barcelona y nos digué sos aymats fills. Mal llamp!» («Lo Cop», any I, núm. 1, 3- X-1868).

4. «La Renaxensa», any I, núm. 1 (1-11-1871).

Antoni Feliu i Codina, amb el pseudònim d'«Antonet Serra», en un article intitulat *A baix la ciutadella*, diu: «A vora de Barcelona, hi ha un monstre, que'ns vol recordar aquella derrota; a la vora de la ciutat comptal s'hi aixeca un castell traïdor que sempre sembla qu'estigui aconsellant als catalans, que jamay oblidin aquella vensuda. Lo castell de la Ciutadela nos recorda nostres humillacions pasadas, eixa abominable fortalesa nos fa present l'ira que un temps hi hagué entre catalans i castellans.»⁵

Després de la Revolució de Setembre, una de les més fortes reivindicacions, tant a nivell popular com institucional, és aconseguir l'enderrocament de la fortalesa, i es reivindica, malgrat que pugui semblar sorprenent, com a espai verd per a la ciutat.

Aquest enfrontament o rivalitat implícita entre els dos pobles es torna a fer palès amb motiu d'una encunyació de nova moneda espanyola, en la qual figura l'escut de Castella i Lleó, cosa que molesta els catalans, que se senten novament discriminats. Dos articles diferents, publicats a «Lo Gay Saber», denuncien aquest fet. El primer d'ells apareix sense signar: «Segons hem vist en un periòdich de Madrid lo govern a la nova moneda que fa, hi marca només que l'escut de Castella y Lleó, ab tot la moneda se dirà Espanyola. És massa l'afany que té Castella de castellanisarho tot, ja fóra hora de que las províncias comensassen a pensar de provincianejar a Madrit. Nosaltres los catalans y aixís los demás províncias podem voler ser espanyols i castellans, ja may. Sí'ns volen fer ser per la forsa, pot ser acabarem per no serne may més.»⁶

Fent referència al mateix fet, hi ha un article a «Lo Gay Saber», amb el títol de *Tot per tots. O lo propi per cada Hu*, signat per Francesc Ubach i Vinyeta. Aquest rememora tot un seguit de fets que demostren el maltractament rebut pels catalans des de fa massa temps. Així, parla del segon lloc que ocupà l'escut d'armes català, a l'escut reial de la nació espanyola, després de la unió del regne de Castella i Aragó sota la monarquia dels Reis Catòlics. I recorda, amb molta ironia, la castellanització imposada per Felip V. I ara són els mateixos castellans qui demanen ajut dels catalans per enderrocar la mateixa dinastia contra la qual els catalans varen lluitar fins a la mort. Acaba l'article, però, intercedint per una reconciliació entre els dos pobles, que junts han lluitat contra tants enemics comuns, sense defensar una reconciliació incondicional, ni una submissió humiliadora. És important no oblidar que l'existència de Catalunya és prèvia a l'existència d'Espanya: «(...) Siguem justos y siguem espanyols, y tingues en compte: que la terra dels concellers és massa liberal per atentar a res que no li pertanyi ni deixarse ferir en res de lo que estima, y que si bé Catalunya és espanyola, avans que ésser tal ja era Catalunya.»⁷

5. «La Barretina», any I, núm. 42 (9-X-1868).

6. «Lo Gay Saber», any II, núm. XXIII (1-II-1868).

7. «Lo Gay Saber», any II, núm. XXV (1-III-1869).

d) *Nació, nacionalitat, pàtria*

La terminologia que empra la premsa del moment és ambigua i inexacta, ja que reflecteix la confusió dels conceptes. La utilització dels mots nació, nacionalitat, estat, pàtria, són discutibles, i molts cops, com diu Pierre Vilar,⁸ només serveixen per evitar repeticions o per encobrir un escrúpol. Un mateix mot s'empra amb diferents interpretacions, segons els autors i els textos.

El mot nació fa referència usualment a Espanya. Però apareix també la paraula pàtria, que és aplicada en un doble sentit. Es fa servir com a sinònim de nació, i s'aplica a Espanya, però es fa servir referit a Catalunya per expressar un fort sentiment de lligam amb la terra.

És interessant aturar-se davant les primeres formulacions que intenten establir una diferència entre unitat nacional i unió nacional. Destacant la part negativa de la unitat nacional que viu recolzada sobre un excés de centralisme, tant polític com administratiu, que dona com a resultat l'empobriment i l'anul·lació de la vida pròpia de les províncies. Aquesta és l'opinió de Joaquim Sitjar, expressada a «Lo Gay Saber».⁹

Francesc Romaní i Puigdenegoles afirma que Espanya és un feix de nacionalitats.¹⁰ La seva formulació no apareix aïllada, car Francesc Ubach y Vinyeta fa també una expressió similar a l'article ja esmentat *Tot per tots. O lo propi per cada Hu*. Segons Ubach, Espanya és una «xanfaina» de nacionalitats. La denominació no deixa d'ésser curiosa, sembla que vol explicar que hi ha una gran variació, però al mateix temps també una certa confusió. Les seves referències a Espanya són fetes sota el terme de «la gran pàtria»: «Espanya, y permètissens la espresió, és una xanfaina de nacionalitats, com ho era ja avans de la vinguda dels gots; mes perquè sos fills puguin viure com a germans, que obligació tenen de ferho, és precís que ningú per propi engrehimment, deixi de estimar en lo que valguin los mereixements dels altres, perquè lo que es va fer comunalment en las Navas de Tolosa, ja segles y segles avans ho havían fet los aliats cada hu de per si, com ho han fet després sempre que ha sigut de profit als interesos de la gran pàtria.»¹¹

8. Pierre VILAR, *Catalunya dins l'Espanya moderna. Recerques sobre els fonaments econòmics de les estructures nacionals*, vol I, p. 36 (Barcelona 1973).

9. *De la naturalesa y efectes de la centralisació*, escrit el 7 d'abril de 1863, la Bisbal, però possiblement fins aquest moment no li hauria estat permesa la seva publicació.

«L'unitat nacional s'estableix ab la centralisació excessiva, o lo qu'és igual destruint la llibertat de la família, del municipi y de la província. (...) L'unitat nacional sacrifica la nació al estat. L'Unió nacional deixa a una y altra en lo lloch que respectivament los hi pertoca.

»És excessiva la centralisació, quant los llassos qu'han d'existir entre las famílies per formar lo municipi, entre'ls municipis per establir la província, entre las províncies per construir la nació, se convertèixan en cadenas que subjéctan violentament las famílies, los municipis y las províncies al poder central.

»Sóm enemich encoratjat de la unitat nacional; però amich obert, partidari constant y resolt de la unió nacional» («Lo Gay Saber», any II, núm. XXII, 15-I-1869).

10. Francesc ROMANÍ I PUIGDENGOLES, *El federalismo en España* (Barcelona 1869), p. 69

11. «Lo Gay Saber», any II, núm. XXV (1-III-1869).

e) *El dret*

A «La Renaxensa» hi apareixen, entre el mes de febrer i l'abril del 1871, un seguit d'articles intitolats *Los usatges de Barcelona (Estudis històrics y crítics de la primera compilació de lleys catalanas)*, que tracten d'història del dret català, i lloen els usatges donats per Ramon Berenguer I a la ciutat de Barcelona, que substituïren les lleis gòtiques per les quals encara es regien els catalans. Aquestes lleis varen tenir una gran acceptació al Principat i una llarga vigència, fins que de mica en mica foren substituïdes per d'altres de noves. Les darreres foren derogades amb els decrets de Nova Planta de Felip V.

Els esmentats articles són de Joaquim Botet i Sisó, i porten data del 1871, a Girona.

També «La Renaxensa», i el mateix any 1871, publica un conjunt de cinc articles amb el títol de *La llibertat de testar y l'institució de l'hereu segons les lleis catalanes*, signats per Agustí Trilla i Alcover.

En ells es fa una exaltació de la figura de l'hereu com a pròpia del dret català que la diferencia de les altres províncies i la converteix en cap de progrés de l'estat espanyol. A ella deu Catalunya la seva prosperitat, ja que promou l'amor a la terra i a la família: «Donem tan sols una lleugera mirada sobre l'infortunada Galícia y veurem que son estat de desfalliment y pobresa no reconeix altra origen que la llei sobre successions que allí regeix y cansats de vèurer tals misèries girarem nostres ulls en vers Navarra, Aragó y sobre tot envers Catalunya, que, gràcias a las lleys y costums que són llur guia, gòsan d'una prosperitat y benandansa tal, que són l'enveja de las demás províncias y la senyora que marxa al devant dels progressos e invents que la civilisació porta a Espanya.»¹²

f) *Llengua i literatura*

Inevitablement, a la premsa el record de l'esplendor de la llengua va lligat a l'època medieval, vista com un moment de prosperitat nacional. Possiblement és l'enyor dels temps en els quals Catalunya tenia un paper important a nivell europeu el que els fa desitjar reviure aquell passat.

Pensen que el motiu pel qual quedà ofegada, no solament la llengua, sinó també la literatura catalana, fou el mateix que ofegà la identitat de tot un poble i que, com explica Pere Nanot-Renart, remunta al segle XVI, quan, sota el domini i les imposicions castellanques, el poble català perdé la seva identitat (nacionalitat, diu Nanot-Renart): «Quan un poble pert sa nacionalitat no tarda en pèdrer també sa llengua y ab sa llengua malmesa's malmeten també los fruyts de la intel·ligència y las flors del sentiment: desaparexen'ls bons prosistes y mínvan los bons poetas. Tal l'hi esdevingué á Catalunya. (...) Lo trono de nostres reys era'l trono de Castella, los fills de nostres reys éran los fills de Castella, lo consell de nostres reys era lo consell de Castella, lo

12. «La Renaxensa», any I, núm. 3 (1-III-1871).

penó de nostra terra era'l penó de Castella, la llengua d'Espanya era la llengua de Castella.»¹³

El fet de lligar el passat gloriós de la llengua amb el passat gloriós de tot un poble fa que resti oberta la possibilitat o l'esperança de futur que això pugui tornar a esdevenir realitat potser en un temps no gaire llunyà. Amb la recuperació de la llengua es pot aconseguir, tanmateix, el desvetllament polític i la renaixença d'un poble amb la seva pròpia identitat.

La premsa té una progressiva preocupació per la defensa i l'estímul de la llengua; apareixen cada cop més publicacions en català.

Els almanacs d'«El Tiburón» i «Lo Xanguet» apareixen l'any 1865 i es publiquen fins el 1874. «El Tiburón», almanac de tipus humorístic, en el qual collaboraren Robert Robert, E. Vidal i Valenciano, Francesc Camprodon, Manuel Angelon, Conrad Roure, A. Feliu i Codina, Joaquim M. Bartrina, Josep Roca i Roca, Guillem Forteza i Francesc Ubach i Vinyeta. A «Lo Xanguet» hi escriuen, principalment, Frederic Soler («Serafi Pitarra»), Conrad Roure («Pau Bunyegas»), Eduard Aulés («Bonaventura Gatell»), Eduard Vidal i Valenciano («Blai Máfegas»).

El 1868 apareix «Un Almanach Més», on destaca la collaboració de Bonaventura Gatell i Feliu i Codina. El mateix 1868 neix el setmanari «La Barretina», dirigit per Antoni Serra, i amb els collaborators Frederic Soler, Josep Cornet, Ferrer i Codina, Aulèstia i Pijoan, Emili Vilanova, Pau Sendra, Francesc Ubach i Vinyeta, Josep Roca i Roca, Ramon Picó i Campamar, Joan Cortada, Joaquim Riera i Bertran i Antoni Feliu i Codina.

«El Calendari Català» sortia des de l'any 1865. Hi destaca la direcció de Francesc Pelagi Briz. Anava encapçalat per una frase significativa: «Qui llengua té a Roma va», i continua: «Escrit pels més coneguts escriptors y poetas catalans, mallorquins y valencians». Entre els collaborators hi trobem Josep Roca i Roca, Joaquim Sitjar, Josep Argullol, Tomàs Aguiló, Teodor Llorente, Francesc Bartrina, Marià Font, Milà i Fontanals, Rubió i Ors, Vidal i Valenciano i el mateix Briz.

«Lo Gay Saber» neix el 1868. El director era Francesc Pelagi Briz, i el secretari de redacció Josep Roca i Roca. Portava el mateix lema del «Calendari Català».

La unitat de la llengua, representada per les seves variants catalanes, valencianes i balers, era una de les preocupacions de Briz. Collaboradors d'enllà del Principat no hi manquen pas: Rosselló i Pere d'A. Penya hi figuren entre els mallorquins, Llorente, Llombart, Lobaila i Iranzo pels valencians. Adhuc els provençals: hi trobem la participació de Mistral i d'altres. Del Principat hi collaboraven Pilar Maspons («Maria de Bell-lloch»), Joaquina Santamaria («Anna de Valldaura»), Rubió i Ors, Maspons i Labrós, Riera i Bertran, Ferran Agulló, Ramon E. Bassegoda i molts d'altres.

«La Renaixensa» apareix el 1871. Entre els seus redactors hi havia Josep Roca i Roca, Salvador Sanpere, Feliu i Codina, Miquel Roca i Farreras, Joaquim Riera i Bertran, Joaquim Botet i Sisó, Pere Nanot-Renart i Agustí Trilla i Alcover.

Altres publicacions, com «La Tunyina», «La Trona», «La Xanfayna», «La

13. «La Renaxensa», any 1, núm. 13 (1-VIII-1871).

Bomba», són bilingües, còmiques i satíriques. Fou important el setmanari carlí «Lo Mestre Titas». També «Lo Cop», «La Campana de Gràcia» i «L'Esquella de la Torratxa».

«La Renaxensa» i «Lo Gay Saber» manifestaren una greu preocupació per la llengua i defensaren la utilització del català com a mostra de la voluntat d'un poble que vol afirmar-se a si mateix i que ha de començar per no avergonyir-se d'emprar la seva llengua: «Protecció per tot lo català, vinga de allí hont vinga. Tot escriptor que en català escriga, trobarà les portas del "Gay Saber" de bat a bat obertas. Qui vulla escriure un altra llengua, prous diaris té per omplir-hi planas. Som i volem ser catalans. I perquè ho som y ho volem ésser en català parlem.»¹⁴

«(...) Convensuts de que sols mort un idioma quant tots los que'l parlan moren també, y sent això del tot impossible, nos dirigim, ab ajuda de tots, a que arribi al últim grau de perfecció. Lo que deu eczistir necessàriament, no deu arrastrar vida fatigosa. L'idioma que en los segles catorze y quinze tant brillà, fins a ésser dels més estudiats no's deu quedar enrera, sols per haver tristament cambiat la sort del poble que'l parla. Per sa perfecció bregarem sempre, y si a ella contribuïm, ¿no haurem probat aixís nostre amor a la llengua catalana?»¹⁵

Cada cop es féu més palesa la necessitat de realitzar una normatització ortogràfica, ja que coexistien diferents tendències, i com que no hi havia una veu amb autoritat suficient es produïa l'anarquia ortogràfica.

No deixa d'ésser sorprenent un article, publicat a «Lo Esquirol», que després de fer nombroses lloances de la llengua catalana acaba manifestant la necessitat d'unes lleis i una normativa per a l'ús de l'idioma. I fa una clara i rotunda afirmació en defensar que el català és una llengua i no un dialecte, cosa de què molts dels contemporanis encara dubtaven.¹⁶

La literatura en català és vista com un revifament del catalanisme: «La revifalla de las lletras catalanas no ha sigut més qu'altra de las manifestacions ab què desde'ls primers anys del present segle venia obrintse (...). Per això lo catalanisme s'ha revelat no solzament en la literatura sinó també en los demás rams de l'inteligència, posant-hi en cada hu lo segell de sa activitat (...). Aixís mateix las demás ciències industrials y'l comers han anat en semps progressant, prenent un cert ayre de casa, y tendint sempre a aprofitar los elements de la terra pera desenrotllar la producció catalana, fent la distinguir y anomenar entre la dels demás països. (...) Veus aquí, com lo catalanisme no és solsa-ment l'aspiració d'un grup determinat d'individuos o d'un ram especial del

14. «Lo Gay Saber», any I, núm. 1 (1-III-1868).

15. «La Renaxensa», any I, núm. 1 (1-II-1871).

16. «Com a bons catalans y assèrrims partidaris de la literatura de Catalunya, en mal hora postergada molts anys enrera, serà sempre objecte de preferència per nosaltres, tot quant tinga una tendència remarcable a embellirla, ornarla, augmentarla, donar-li en fi lo lloch que li correspon, puig és digna de tota consideració, no'l dialecte com dihuen molts, sinó la llengua que ab tant orgull parlàban los Jaumes, Peres, Fivallers, Moncadas y tants d'altres personatges cèlebres que ha produït per major glòria nostra may prou benvolguda pàtria» («Lo Esquirol», any I, núm. 1, 14-VI-1868. Vegeu també «La Renaxensa», any II, núm. 13, 1-VIII-1872).

saber; sinó un nou impuls rebut per totes las fases de nostra activitat, y per tots los organismes de nostra vida pública.»¹⁷

La finalitat i l'objectiu de la literatura ultrapassa la seva pròpia realitat i esdevé un instrument, una eina per aconseguir regenerar el poble català, com ens ho explica Joaquim Sitjar: «Tota literatura vigorosa, tota literatura que gosa de vida pròpia, té un objecte polítich, moral o social. La nostra, la catalana, porta un gran objecte, perquè és, en semps, moral, polítich y social; a saber: la regeneració del poble català, del qui la disolent y corruptora tirania unitària, per ell tant temps sufrerta baix totes sas distintas y consegüents formas, ha minvat, forsa, desgraciadament, lo natural vigor y las virtuts que'l caracterísan; y, a més, per completar y afiansar tan bona obra, la restauració de la pàtria catalana, dintre de la nacionalitat a què naturalment aquell pertany, per sas relacions històriques y'l territori que ocupa's dintre de la nacionalitat espanyola.»¹⁸

Els intellectuals, els literats, tenen un paper molt especial. En primer lloc, els cal prendre consciència d'aquesta realitat diferencial per tal de defensar-la i impulsar-la.¹⁹ A «Lo Gay Saber» Josep Roca i Roca escriu: «¿Quina és donchs la missió dels poetes catalans? La missió dels poetes catalans és la de despertar els adormits, és la de presentar als hereus las joyas que de nostra mare pàtria n'ha rebut, és la d'en senyarli una llengua que és seva y de ningú més, una llengua rica y armoniosa, fruyt del treball d'una infinitat de centúries, una llengua ab la que son cor na senti; la missió dels poetes catalans és presentar-li tota la riquesa de son patrimoni perquè enamorat ne quedi de lo que ha rebut, content de tenirho y disposat a conservar-ho.»²⁰

Es deia que la premsa castellana ignorava per complert tot aquest ressorgiment de la literatura catalana i tota mena de publicació que hagués estat feta en català. Per això, quan els diaris editats en castellà es fan ressò d'alguna publicació catalana, el fet és recollit i comentat per la premsa catalana.

«La Renaxensa» destaca, per exemple, el fet que la premsa castellana publicui informació sobre els certàmens poètics que s'han celebrat, i que s'hagi arribat a fer una traducció d'una poesia de Víctor Balaguer, premiada als Jocs Florals, malgrat que hi hagi bones mostres d'imprecisió en els comentaris i un gran desconeixement dels fets reals.²¹

Els Jocs Florals eren vistos com un estímul vital per al ressorgiment de la llengua, i és aquesta la pretensió conscient dels organitzadors i mantenidors.²² Anaven fonamentalment dirigits al jovent de Catalunya, per tal de defensar la llengua i provocar una presa de consciència en aquesta gent jove que s'incorporava al món de les lletres per mirar d'aconseguir que valoressin i comprenguessin la importància que comportava assumir la pròpia realitat d'un poble

17. «Calendari Català» (1875), p. 15.

18. J. SITJAR, *La Bisbal*, «Calendari Català» (2-viii-1874).

19. Així ho explica Mistral en el discurs pronunciat a Saint-Remy de Provença amb motiu de les festes que es feren en obsequi dels poetes catalans («La Rambla», any II, núm. 72, 18-x-1868).

20. «Lo Gay Saber», any I, núm. XVI (15-x-1868).

21. «La Renaxensa», any I, núm. 7 (3-v-1871). La mateixa queixa és manifestada al «Calendari Català» (1869), ps. 14-15.

22. També ho considera així l'alcalde de l'ajuntament de Barcelona, Francesc de Paula Rius i Taulet, al discurs inaugural dels Jocs Florals («Jochs Florals de Barcelona», 1870).

i es convertissin en defensors y portaveus d'aquest fet.²³ Creien que la literatura catalana havia d'expressar la pròpia realitat, i per això la seva temàtica, la seva font d'inspiració i la forma d'expressar-se havien d'ésser diferents, tot reflectint aquesta realitat. La llengua i el passat haviem de donar suport a l'arrencada del futur.

Una de les crítiques fetes als Jocs Florals era el fet que en realitat només estimulaven a parlar del passat i a utilitzar un català excessivament literari, tenint sempre els ulls en el gran esplendor medieval, i això podria significar passivitat i resignació enfront del present i del futur. Una prova d'això és l'aparició d'un nou cercle anomenat La Jove Catalunya, que posà especial èmfasi a estimular publicacions i estudis fets sobre la Catalunya contemporània.

f) *La història*

En la descoberta d'un passat nacional propi, les referències històriques s'omplen de llocs comuns, com l'exaltació de la glòria medieval de la corona d'Aragó, la presentació de Felip V i els decrets de Nova Planta com a origen de tots els mals que patien els catalans. Malgrat aquests aspectes reiteratius i no massa ben aprofundits, és important la presa de consciència d'aquest passat propi.

Nombroses opinions posen de manifest que la unitat de l'estat espanyol ha estat sempre una imposició feta per la força. La forma espontània i natural d'organització d'Espanya havia estat ja des de l'època pre-romana una forma federal integrada per diferents nuclis que funcionaven autònomament. Agrupacions naturals que foren potenciades a l'època medieval per la corona d'Aragó i que tingueren una unificació forçosa a l'època moderna.²⁴

Tota la prosperitat que havia aconseguit el poble català es perdé ràpidament amb la unió de la corona d'Aragó i la de Castella: «Cuberts de glòria uns i altres, y habent omplert lo món de són nom, coneguts per son extens comerç, respectats per son caràcter tan com per sa pujansa, aragonesos y catalans havían arribat al punt més alt a què una nació podia aspirar, quan l'hereu de la Corona D. Fernando, se casà en la venta dels toros de Guisando en 1469 ab donya Isabel, sucesora jurada de la Corona de Castella. Aquí acaba en rigor la història de Catalunya, puig convertida en una de las províncias de la monarquia espanyola, la història d'aquesta, corre ab ella la mateixa sort.»²⁵

Aquests fets que caracteritzen una història no són considerats tan sols amb un aspecte passiu i anacrònic i d'enyorança i record, sinó que són també utilitzats com a model i com a justificació del bon funcionament i de la millora que pot suposar la seva reactualització sota un sistema que respecti l'estructura federal. Així, tot el passat, aquella glòria i prosperitat medieval, esdevenen garantia de futur, si hi ha un sistema polític i administratiu que respecti els principis fonamentals propis de cada comunitat i de cada poble: «Estich per

23. Discurs del president dels Jocs Florals del 1870, Josep Pons i Gallarza («Jocs Florals de Barcelona», 1870, ps. 31-34).

24. «Calendari Català (1870), ps. 30-31. «El Federalista», núm. 36 (1-v-1869). «La Independència», any I, núm. 22 (14-II-1871).

25. Joan CORTADA, *Catalunya y los catalans*, «La Barretina», any I, núm. 28 (4-VII-1868).

los verament llibres o autonòmiques institucions familiars, municipals y forals de la Espanya aragonesa en l'edat mitjana, garantidas, emperò, per l'enter desenrotllament de la federació a las horas completa: y millorades en lo que aconsella l'experiència y exigisca lo consegüent y veritable progrés dels pobles.»²⁶

De fet, la major part dels federats estan d'acord a prendre com a punt de partença per construir el nou estat la divisió dels antics regnes.

Si avancem en el temps, deixem enrera l'edat mitjana i ens endinsem en l'època moderna, trobem com a fet cabdal l'adveniment de la dinastia dels Borbons a Espanya i de tot el que això significà per a Catalunya: «(...) Carles V primer, i Felip V després, posaren la mà atrevida damunt lo llibre de nostres furs; y las ideyas de aquell temps acabaran l'obra de nostra desgràcia. Les costums, la llengua, y per dir-ho en un mot, la fesomia particular de Catalunya, aquella fesomia que tant dels altres pobles la distingüia, s'esborraren y's perderen completament. La llengua sobre tot se viu retorsuda y adulterada; llavors començà'l català a pèrdrer sos giros naturals y sa manera de frasejar.»²⁷

A partir dels decrets de Nova Planta s'inicia la història que té com a principal constant el patiment d'un poble, o la història del martirologi, com diu Nanot-Renart. Però és també en aquests anys de lluita clandestina que més profundament es manté l'esperit i la voluntat d'ésser catalans.

Amb la Revolució de Setembre creix l'afany d'autogovern i la crítica a una simple descentralització administrativa. Així, Josep Narcís Roca i Farreres diu: «(...) La descentralització administrativa és insuficient per Catalunya, li ve estreta, sobretot estant partida en quatre províncies artificials, separades. Per la vida purament material, per la vida de remat, de moltó sens nom particular (...), la descentralització administrativa pot ser prou. Mes per la vida moral, per la vida i el progrés com a poble, no.»²⁸ També el desencís dels sectors més exigents i radicals, que veien que no s'aconseguiria ni una mínima descentralització.²⁹

En conclusió, els renaixentistes de 1868-73 expressaren la realitat diferencial viva a Catalunya.

26. «Calendari Català» (1870), p. 30.

27. Pere NANOT-RENART, *Recorts del segle XVI*, «La Renaxensa», any I, núm. 13 (1-VIII-1871).

28. «La Renaxensa», any III, núm. 15 (20-VII-1873). Publicat anteriorment a «El Federalista» (15-I-1869).

29. «Lo Somatén», any II, núm. 21 (3-III-1869). «El Estado Catalán», any I, núms. 2 i 64 (18-VII-1869 i 16-IX-1869), article signat per Joan Martí Tarrats. «La Gloriosa», any I, núm. 1 (1870).